

Τετάρτη 5 Νοεμβρίου 2014

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: ΠΛΑΤΩΝΑΣ "ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ"

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾤκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής – πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμικὴ – ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σῶζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; Νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω;» «Ἐπὶ πάντα,» ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.»

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι .....καὶ ταύτας νείμω;»
Μονάδες 10
2. Αντλώντας στοιχεία ἀπὸ το διδαγμένο ἀπόσπασμα που σας δίνετε, να αναφέρετε τὴν πορεία που ἀκολούθησε τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὅπως ἀντικατοπτρίζεται στὸ κείμενο, μέχρι να δημιουργηθοῦν οργανωμένες κοινωνίες. Τι γνωρίζετε για τὴν "αἰδῶ" καὶ τὴ "δίκην" καὶ ποιο ρόλο διαδραμάτισαν στὴ συγκρότηση τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν;
Μονάδες 15
3. Τι γνωρίζετε για τὴν "πολιτικὴ τέχνη"; Γιατί ἡ πολεμικὴ τέχνη θεωρεῖται μέρος τῆς πολιτικῆς;
Μονάδες 15

4. Τι γνωρίζετε για τη μέθοδο του σχολιασμού των ποιητικών κειμένων; Πώς τη χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι, οι σοφιστές και ποιες αντιρρήσεις εκφράζει ο Σωκράτης;

Μονάδες 10

5. Να βρείτε μέσα από το κείμενο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω: **πανωλεθρία, δεσμός, διασκέδαση, δυστοκία, δέηση, διακόσμηση, ασθενής, φθορά, νόμισμα, σχολείο.**

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Ίσοκράτους Πλαταϊκός 1-2

Είδότες ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προθύμως βοηθεῖν εἰθισμένους καὶ τοῖς εὐεργέταις μεγίστην χάριν ἀποδίδοντας, ἤκομεν ἰκετεύσοντες μὴ περιδεῖν ἡμᾶς εἰρήνης οὐσης ἀναστάτους ὑπὸ Θηβαίων γεγενημένους. Πολλῶν δ' ἤδη πρὸς ὑμᾶς καταφυγόντων καὶ διαπραξαμένων ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθησαν, ἡγούμεθα μάλισθ' ὑμῖν προσήκειν περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως ποιήσασθαι πρόνοιαν. Οὔτε γὰρ ἂν ἀδικώτερον οὐδένας ἡμῶν εὗροιτε τηλικαύταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας, οὔτ' ἐκ πλείονος χρόνου πρὸς τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκειότερον διακειμένους. Ἔτι δὲ τοιούτων δεησόμενοι πάρεσμεν, ἐν οἷς κίνδυνος μὲν οὐδεὶς ἔνεστιν, ἅπαντες δ' ἄνθρωποι νομιῶσι ὑμᾶς πειθομένους ὀσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους εἶναι τῶν Ἑλλήνων.

1. Να μεταφραστεί το απόσπασμα.

Μονάδες 20

2. α) **μεγίστην χάριν:** δοτική πληθυντικού, **ἡμετέρας πόλεως:** αιτιατική ενικού, **πλείονος χρόνου:** γενική πληθυντικού, **ἅπαντες ἄνθρωποι:** δοτική πληθυντικού, **εἰρήνης οὐσης:** ονομαστική ενικού

β) **περιδεῖν:** β' ενικό και γ' πληθυντικό Οριστικής Αορίστου β', **ἐδεήθησαν:** γ' ενικό και β' πληθυντικό Υποτακτικής του ίδιου χρόνου, **ἡγούμεθα:** α' ενικό και α' πληθυντικό Ευκτικής Ενεστώτα, **νομιῶσι:** β' ενικό και β' πληθυντικό Ευκτικής Αορίστου, **πειθομένους:** Απαρέμφατα Ενεστώτα και Παρακειμένου

Μονάδες 10

3. α) Να αναγνωριστούν συντακτικά οι ακόλουθες λέξεις: **εἰθισμένους, προσήκειν, συμφοραῖς, οἰκειότερον, ἅπαντες, δικαιοτάτους.**

β) Να αναλυθεί η υποθετική μετοχή: «**πειθομένους**» σε δευτερεύουσα πρόταση και να εντοπιστεί ο υποθετικός λόγος.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Μετάφραση Κειμένου: Με αυτά, λοιπόν, τα μέσα εφοδιασμένοι οι άνθρωποι αρχικά κατοικούσαν διασκορπισμένοι, πόλεις όμως δεν υπήρχαν· αφανίζονταν, λοιπόν από τα θηρία, γιατί ήταν από κάθε άποψη πιο αδύναμοι από αυτά και οι τεχνικές γνώσεις βέβαια τους βοηθούσαν ικανοποιητικά για την ανεύρεση της τροφής, όμως ήταν ανεπαρκείς στον πόλεμο με τα θηρία – γιατί δεν είχαν ακόμη την τέχνη για την οργάνωση πολιτείας, της οποίας μέρος είναι η πολεμική τέχνη – επεδίωκαν λοιπόν να συγκεντρώνονται και να σώζονται χτίζοντας πόλεις κάθε φορά λοιπόν που συγκεντρώνονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλον, επειδή δεν είχαν την τέχνη για την οργάνωση πολιτείας, ώστε πάλι διασκορπιζόμενοι, καταστρέφονταν. Ο Δίας λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας μήπως χαθεί ολότελα, στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους το σεβασμό και τη δικαιοσύνη, για να εξασφαλίσουν τάξη στις πόλεις και να αποτελούν δεσμούς που θα ενώνουν τους ανθρώπους με φιλία. Ρωτάει λοιπόν ο Ερμής τον Δία με ποιον άραγε τρόπο να δώσει το σεβασμό και τη δικαιοσύνη στους ανθρώπους· «Ποιο από τα δύο, όπως έχουν μοιραστεί οι τέχνες, έτσι να τα μοιράσω και αυτά;

2. Τα δώρα του Προμηθέα (έντεχνος σοφία σὺν πυρί) έθεσαν τα θεμέλια του ανθρώπινου υλικοτεχνικού πολιτισμού και παράλληλα βοήθησαν τον άνθρωπο να προφυλαχθεί από τους εξωτερικούς, φυσικούς κινδύνους, και να διαφοροποιηθεί από τα άλογα όντα. Τα δώρα αυτά ο Προμηθέας τα έκλεψε από τους θεούς. Έτσι, λοιπόν, οι άνθρωποι λόγω της συγγενειάς τους με τους θεούς, αναπτύσσουν θρησκεία και θρησκευτική τέχνη. Είναι τα μόνα πλάσματα που αρχίζουν να πιστεύουν στην ύπαρξη των θεών και να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την οργάνωση και τέλεση των θρησκευτικών τελετών, κατασκευάζοντας βωμούς και αγάλματα προς τιμήν τους. («**πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ...ἀγάλματα θεῶν**»). Έπειτα άρθρωσαν από πολύ νωρίς λέξεις με την τέχνη και βρήκαν ό,τι είναι απαραίτητο για την ανύψωση του βιοτικού τους επιπέδου. Πρέπει ιδιαίτερα να τονιστεί ότι η γλώσσα, το κύριο αυτό μέσο επικοινωνίας και ανάπτυξης του πολιτισμού, θεωρείται από τους σοφιστές ότι είναι επινόημα του ανθρώπου και όχι ότι δόθηκε από τη φύση, όπως πιστεύεται σύμφωνα με τη θεοκρατική αντίληψη. («**ἔπειτα φωνὴν ...τῆ τέχνη**»). Στη συνέχεια, η ανάγκη του ανθρώπου να αντιμετωπίσει και να προστατευτεί από τις δυσκολίες της φύσης (πχ. τα άγρια θηρία) καθώς και για να καλύψει τις βιοτικές του ανάγκες, οδήγησε στη γένεση του υλικού-τεχνικού πολιτισμού. Έτσι, κατασκεύασε κατοικίες, ρούχα, υποδήματα και στρωσίδια και επινόησε τρόπους, ώστε να βρίσκει την τροφή από τη γη («**καὶ οἰκήσεις ...τροφὰς ἡῦρετο**»).

Στη συνέχεια της εξέλιξης του ανθρώπου δημιουργούνται οι πρώτες κοινωνίες, για την αντιμετώπιση των θηρίων που τον απειλούσαν. Η συμβίωση όμως, προκαλούσε συγκρούσεις και καταστροφή του ανθρώπινου γένους, γιατί ενώ υπήρχαν οι τεχνικές γνώσεις, δεν κατακτήθηκε η πολιτική αρετή, η οποία αποτελείται από την «αἰδῶ» και τη «δίκη» τις οποίες τελικά ο Δίας αναλαμβάνει να στείλει στους ανθρώπους. («**Οὔτω δὴ παρεσκευασμένοι ...διεφθείροντο**»). Πιο συγκεκριμένα: **αἰδῶς** είναι ο σεβασμός, το αίσθημα ντροπής που νιώθει ο κοινωνικός άνθρωπος για κάθε πράξη που προσκρούει στον καθιερωμένο ηθικό κώδικα και δε συμφωνεί με τις καθιερωμένες ηθικές αντιλήψεις. Η

δράση της είναι ανασταλτική και αποτρεπτική και συμπίπτει με τη λειτουργία της ηθικής συνείδησης. **Δίκη** είναι το συναίσθημα της δικαιοσύνης, η έμφυτη αντίληψη για το δίκαιο και το άδικο, ο σεβασμός των γραπτών νόμων και των δικαιωμάτων των συνανθρώπων μας και οι ενέργειες για την αποκατάσταση αυτών των δικαιωμάτων, όταν καταστρατηγούνται. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, οι δύο αυτές αρετές αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις της πολιτικής τέχνης χάρη στις οποίες διασφαλίζεται η αρμονική συμβίωση μέσα στην πόλη. Εξασφαλίζεται η ισορροπία και η ευταξία «κόσμοι», αλλά και η συνοχή του συνόλου, καθώς δημιουργούνται δεσμοί που οδηγούν στη φιλία, στη συνεργασία, και στον αλληλοσεβασμό («ἴν' εἶεν πόλεων ...συναγωγοί»). Επομένως, ό,τι συνθέτει και στηρίζει τον πολιτισμό στηρίζεται σ' αυτά τα δύο θεϊκά δώρα.

3. Η πολιτική τέχνη είναι η ικανότητα για την κοινωνική και πολιτική οργάνωση και τη συγκρότηση μιας πολιτείας, που θα οδηγήσει τους ανθρώπους στον οργανωμένο κοινωνικό βίο και στη δημιουργία πολιτισμού υψηλού επιπέδου, ώστε να επιβιώσει το ανθρώπινο γένος και να αποτραπεί η αλληλοεξόντωσή του. Η πολιτική τέχνη λοιπόν, είναι συνώνυμο της οργανωμένης κοινωνίας, η οποία προϋποθέτει σταθερό τόπο κατοικίας, κοινή γλώσσα, την ύπαρξη θεσμών και νόμων, ηθών, εθίμων, ιδανικών και γενικά την ανάπτυξη τεχνολογίας και πολιτισμού.

Η ύπαρξη της πολιτικής τέχνης επομένως-μέρος της οποίας είναι και η πολεμική τέχνη-ήταν απαραίτητη για το ανθρώπινο γένος. Η πολεμική τέχνη αναπτύσσεται μόνο σε πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες, γιατί εκεί παρουσιάζεται για πρώτη φορά η ανάγκη να υπερασπιστούν οι άνθρωποι τα υπάρχοντά τους και τα τεχνολογικά και πολιτισμικά επιτεύγματά τους από κάθε είδους εξωτερικό εχθρό. Πρέπει να επισημανθεί ότι ο πόλεμος εδώ, παρά τα κακά που προξενεί, μπορεί να νοηθεί με τη θετική του σημασία. Έχει υποστηριχθεί από μελετητές ότι δίκαια ο πόλεμος παρά τα μεγάλα δεινά που προξενεί, θεωρείται στοιχείο της πολιτικής καθώς αναπτύσσει τις ευγενέστερες ορμές του ανθρώπου, την άμυνα υπέρ του δικαίου και της ελευθερίας, υπέρ βωμών και εστιών, που αφυπνίζει τα έθνη από την ηθική νάρκη της μακροχρόνιας ειρήνης, μεταδίδει τον υψηλότερο πολιτισμό των πολιτισμένων λαών σε βαρβάρους και προωθεί την επινοητικότητα.

4. **Σχολικό βιβλίο** σελ 57: «Τέλος, έχουμε τη μέθοδο του σχολιασμού των ποιητικών κειμένων...να οδηγήσει στην αλήθεια»

5. πανωλεθρία → άπώλλυντο \ άπόλοιτο

δεσμός → ύποδέσεις

διασκέδαση → σκεδαννύμενοι

δυστοκία → τέχνη, δέηση → ένδεής

διακόσμηση → κόσμοι

ασθενής → ασθενέστεροι

σχολείο → ἔχοντες

νόμισμα → ἐνόμισεν

φθορά → διεφθείροντο.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

1. Μετάφραση: Επειδή ξέρουμε, άνδρες Αθηναίοι, ότι εσείς έχετε συνηθίσει να βοηθάτε με προθυμία αυτούς που αδικούνται και να ανταποδίδετε παρά πολύ μεγάλη ευγνωμοσύνη στους ευεργέτες, έχουμε έρθει για να σας παρακαλέσουμε να μη μας αφήσετε να καταστραφούμε από τους Θηβαίους, αφού είναι περίοδος ειρήνης. Και επειδή ως τώρα κατέφυγαν πολλοί σε σας και πέτυχαν όλα, όσα είχαν ανάγκη, πιστεύουμε ότι ταιριάζει προπάντων σ' εσάς να ενδιαφερθείτε για τη δική μας πόλη. Γιατί δε θα βρείτε κανένα άλλο να έχει πέσει σε τέτοιες συμφορές πιο άδικο από εμάς, ούτε να έχει τόσο φιλικά συναισθήματα προς την πόλη σας από πολύ παλιά χρόνια. Ακόμα βρισκόμαστε εδώ για να σας παρακαλέσουμε για τέτοιες υποθέσεις, στις οποίες δεν υπάρχει βέβαια κανένας κίνδυνος, αλλά όλοι οι άνθρωποι θα σχηματίσουν τη γνώμη, ότι εσείς είστε οι πιο ηθικοί και οι πιο δίκαιοι από τους Έλληνες, αν πεισθείτε.

2. α. μεγίσταις χάρισι, ήμετέραν πόλιν, πλειόνων χρόνων, ἅπασι ἀνθρώποις, εἰρήνη οὔσα
β. περιεΐδες – περιεΐδον, δεθηῆ – δεθηῆτε, ἡγοίμην – ἡγοίμεθα, νομίσαις (- ειας) – νομίσαίτε, πείθεσθαι - πεπειῖσθαι

3. α) εἰθισμένους=κατηγορηματική μετοχή αναφέρεται στο ὑμᾶς από το εἰδότες
προσήκειν=αντικείμενο στο ἡγούμεθα, ειδικό απαρέμφατο
συμφοραῖς=αντικείμενο στο μετοχής περιπεπτωκότας
οἰκειότερον=επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου στο διακειμένους
ἅπαντες=ομοιόπτωτος ονοματικός κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ἄνθρωποι
δικαιοτάτους=κατηγορούμενο στο υποκείμενο ἀπαρεμφάτου (ὑμᾶς) από το εἶναι

β) Υπόθεση: ἦν πείθησθε (ἦν + υποτακτική), Απόδοση: νομιούσι(ν) (οριστική μέλλοντα), Δηλώνει το προσδοκώμενο

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

www.floropoulos.gr